

Závěry Rady o podpoře motorických schopností a pohybových a sportovních aktivit u dětí ⁽¹⁾

(2015/C 417/09)

RADA EU A ZÁSTUPCI VLÁD ČLENSKÝCH STÁTŮ,

I. PŘIPOMÍNÁJÍCE POLITICKÉ SOUVISLOSTI UVEDENÉ V PŘÍLOZE, JAKOŽ I TYTO DOKUMENTY:

1. závěry Rady ze dne 27. listopadu 2012 o podpoře tělesné aktivity upevňující zdraví ⁽²⁾, v nichž se zdůrazňuje, že „*tělesná aktivita je díky svému přínosu, pokud jde o prevenci, léčbu a rehabilitaci, prospěšná v každém věku*“,
2. doporučení Rady ze dne 26. listopadu 2013 o podpoře zdraví upevňující tělesné aktivity ve všech odvětvích ⁽³⁾, jímž byly členské státy vyzvány, aby vypracovaly meziodvětvové politiky a integrované strategie zahrnující sport, vzdělávání, zdraví, dopravu, životní prostředí, územní plánování a další související odvětví, a v němž se zdůrazňuje, že „*účinným nástrojem ke zvýšení povědomí o významu zdraví upevňující tělesné aktivity (HEPA) může případně být tělesná výchova ve školách, které mohou být snadno a účinně využity k provádění činností v tomto ohledu*“,
3. druhý pracovní plán Evropské unie v oblasti sportu na období let 2014–2017 ⁽⁴⁾, přijatý dne 21. května 2014, v němž byly jako prioritní okruhy spolupráce EU v oblasti sportu určeny zdraví prospěšná pohybová aktivita, jakož i vzdělávání a odborná příprava ve sportu, a v jehož rámci byla vytvořena odborná skupina pro zdraví prospěšnou pohybovou aktivitu (HEPA), jejímž úkolem je navrhnout doporučení na podporu tělesné výchovy ve školách, včetně rozvoje motorických schopností v předškolním věku, a vytvořit cenné vazby se sportovním odvětvím, místními orgány a soukromým sektorem,

II. UZNÁVAJÍ, ŽE

4. mezinárodní společenství již dlouhou dobu uznává význam hry a odpočinku v životě každého dítěte. V článku 31 Úmluvy OSN o právech dítěte z roku 1989 je výslovně uvedeno, že „*státy, které jsou smluvní stranou úmluvy, uznávají právo dítěte na odpočinek a volný čas, na účast ve hře a oddechové činnosti odpovídající jeho věku, jakož i na svobodnou účast v kulturním životě a umělecké činnosti*“. Veškeré činnosti určené dětem, včetně sportovních aktivit a tělesné výchovy, musí být vždy prováděny v souladu s Úmluvou OSN o právech dítěte,
5. v pokynech EU pro fyzickou aktivitu ⁽⁵⁾ se vyzdvihuje, že každodenní návyky malých dětí se v posledních letech změnilы vlivem nových schémat trávení volného času (TV, Internet, videohry, inteligentní telefony atd.), což vedlo ke snížení jejich pohybové aktivity. Tento trend lze vysvětlit rovněž časovými, sociálními a rozpočtovými omezeními, změnami v životním stylu či nedostatkem vhodných sportovních zařízení v blízkém okolí. V pokynech je vyjádřeno značné znepokojení, zda nebyla pohybová aktivita u dětí a mladých lidí nahrazena sedavějšími činnostmi,
6. i přes obecnou tendenci dětí být pohybově aktivní se v posledních dvaceti letech jejich pohybová aktivita snížila. Tato změna se časově shoduje s nárůstem výskytu dětské nadváhy a obezity, jakož i zdravotních problémů či tělesného postižení, například muskuloskeletálních poruch. Podle odhadů vycházejících z iniciativy WHO zaměřené na sledování dětské obezity (Childhood Obesity Surveillance Initiative) trpělo v roce 2010 v EU nadváhou nebo obezitou zhruba jedno ze tří dětí ve věku 6–9 let. ⁽⁶⁾ To představuje znepokojivý nárůst oproti roku 2008, kdy bylo uváděno jedno dítě ze čtyř. ⁽⁷⁾ V průmyslových zemích vzrostl výskyt nadváhy a obezity u dětí mladších 5 let

⁽¹⁾ Pro účely těchto závěrů se „*děti*“ rozumí děti ve věku 0–12 let.

⁽²⁾ Úř. věst. C 393, 19.12.2012.

⁽³⁾ Úř. věst. C 354, 4.12.2013.

⁽⁴⁾ Úř. věst. C 183, 14.6.2014.

⁽⁵⁾ Pokyny EU pro fyzickou aktivitu: doporučená politická opatření na podporu zdraví upevňujících fyzických aktivit (2008) přivítali v závěrech předsednictví z neformálního zasedání ministrů EU odpovědní za sport. http://ec.europa.eu/sport/library/doc/c1/pa_guidelines_4th_consolidated_draft_en.pdf

⁽⁶⁾ Akční plán EU pro boj s dětskou obezitou na období 2014–2020. http://ec.europa.eu/health/nutrition_physical_activity/docs/childhoodobesity_actionplan_2014_2020_en.pdf

⁽⁷⁾ Dokument KOM(2005) 0637.

z 8 % v roce 1990 na 12 % v roce 2010 a odhaduje se, že do roku 2020 dosáhne 14 %. ⁽⁸⁾ Nedostatek pohybové aktivity má rovněž nepříznivý dopad na systémy zdravotnictví a ekonomiku jako celek. Odhaduje se, že v rámci vnitrostátních rozpočtů na zdravotnictví se v celé EU na nemoci související s obezitou každý rok vydává 7 %, ⁽⁹⁾

7. aby bylo možné předcházet těmto zdravotním a vývojovým problémům u všech dětí (včetně dětí se zdravotním postižením), musí být vybízeny k pohybové aktivitě. Důležitá jsou léta strávená v zařízeních předškolního vzdělávání a péče, neboť v tomto období se rozvíjejí klíčové schopnosti. Prostřednictvím hry a pohybové aktivity si děti osvojují a procvičují dovednosti, které budou potřebovat během celého života. K tomuto procesu učení, označovanému jako rozvoj motorických schopností, nedochází vždy přirozeně. Proto je mimořádně důležité podporovat informovanost a vytvářet příležitosti pro pohybovou aktivitu dětí,
8. Světová zdravotnická organizace stanovila nedostatek pohybové aktivity jako čtvrtý nejvýznamnější rizikový faktor předčasné úmrtnosti a nemocnosti v celosvětovém měřítku ⁽¹⁰⁾. Přínosy pohybové aktivity jsou dobře známé. Pohybová aktivita je jedním z neúčinnějších způsobů prevence nepřenositelných nemocí a boje proti obezitě, jakož i dodržování zdravého životního stylu ⁽¹¹⁾. Rovněž existuje stále více dokladů pozitivní korelace mezi cvičením a duševním zdravím a kognitivními procesy ⁽¹²⁾.

Ve zprávách WHO ⁽¹³⁾ bylo prokázáno, že zapojení do pravidelné mírné až intenzivní sportovní či pohybové aktivity (alespoň 60 minut denně u dětí školního věku a tři hodiny u dětí v předškolním vzdělávání a péči ⁽¹⁴⁾) vytváří dlouhodobou predispozici k pohybové aktivitě, jež se během dospívání a dospělosti zvyšuje ⁽¹⁵⁾. Ze studií rovněž vyplývá, že pokud děti začnou cvičit již v předškolním věku, vykazují zpravidla lepší výkon v akademické oblasti, mají méně problémů s chováním a méně disciplinárních problémů a dokážou se při vyučování soustředit déle než jejich vrstevníci ⁽¹⁶⁾,

9. obzvláště významnou úlohu hraje v tomto ohledu prostředí, v němž dochází ke vzdělávání, neboť děti provozují pohybové aktivity a sport ve škole. Pohybové aktivity dětí tedy napomáhají vedle vychovatelů v zařízeních předškolního vzdělávání a péče a sportovních klubech školy a učitelé. V případě dětí hrají důležitou úlohu rovněž rodiče, rodina a širší komunita,
10. podle odborníků by vhodné pohybové aktivity pro děti mladší 12 let měly být organizovány podle věkových skupin ⁽¹⁷⁾. Aktivity na úrovni předškolního vzdělávání a péče a prvního stupně základní školy zahrnují strukturované a nestrukturované činnosti, jež dětem napomáhají v rozvoji dovedností, jakými jsou například běhání, skákání či házení,

⁽⁸⁾ www.toybox-study.eu

⁽⁹⁾ Akční plán EU pro boj s dětskou obezitou na období 2014–2020.

⁽¹⁰⁾ Global Recommendations on Physical Activity for Health (Celosvětová doporučení ohledně pohybové aktivity na podporu zdraví), WHO, 2010.

⁽¹¹⁾ Lee IM, Shiroka EJ, Lobelo F, Puska P, Blair SN, Katzmarzyk PT, Lancet Physical Activity Series Working Group. Effect of physical activity on major non-communicable disease worldwide: an analysis of burden of disease and life expectancy (Účinek pohybové aktivity na hlavní nepřenosné nemoci v celosvětovém měřítku: analýza zdravotní zátěže a střední délky života), Lancet, červenec 2012.

⁽¹²⁾ Strong, W.B., R.M. Malina, C.J.R. Blimkie, S.R. Daniels, R.K. Dishman, B. Gutin, A.C. Hergenroeder, A. Must, P.A. Nixon, J.M. Pivarnik, T. Rowland, S. Trost, F. Trudeau (2005), „Evidence Based Physical Activity for School-Age Youth“ (Vědecké poznatky o pohybové aktivitě pro mládež školního věku), The Journal of Pediatrics, 146(6):732–737.

U.S. Department of Health and Human Services. Physical Activity Guidelines Advisory Committee Report, 2008 (Zpráva poradního výboru Ministerstva zdravotnictví a sociálních služeb USA z roku 2008: Pokyny k pohybové aktivitě) (<http://www.health.gov/paguidelines/Report/pdf/CommitteeReport.pdf>)

Studie Univerzity Saint Gallen provedená v roce 2011.

⁽¹³⁾ Global recommendations on Physical Activity for Health, World Health Organisation 2010 (Celosvětová doporučení ohledně pohybové aktivity na podporu zdraví, Světová zdravotnická organizace: 2010) (http://apps.who.int/iris/bitstream/10665/44399/1/9789241599979_eng.pdf).

U.S. Department of Health and Human Services. Physical Activity Guidelines Advisory Committee Report, 2008 (Zpráva poradního výboru Ministerstva zdravotnictví a sociálních služeb USA z roku 2008: Pokyny k pohybové aktivitě) (<http://www.health.gov/paguidelines/Report/pdf/CommitteeReport.pdf>)

Studie Univerzity Saint Gallen provedená v roce 2011.

⁽¹⁴⁾ Například Ministerstvo pro zdraví a stárnutí obyvatelstva: Národní pokyny pro Australany ohledně pohybové aktivity. (Department of Health and Aging: National Physical Activity Guidelines for Australians. Canberra: Commonwealth of Australia, 2014); nebo pokyny ohledně pohybové aktivity ve Spojeném království (UK Physical activity guidelines) a pokyny Národní zdravotní služby v Anglii ohledně pohybové aktivity pro děti (mladší pěti let) (National Health Service (NHS) in England: Physical activity guidelines for children (under five years) (<http://www.nhs.uk/Livewell/fitness/Pages/physical-activity-guidelines-for-children.aspx>))

⁽¹⁵⁾ G.J. Welk, J.C. Eisenmann, et J. Dolman, „Health-related physical activity in children and adolescents: A bio-behavioural perspective“ (Pohybová aktivita u dětí a mladistvých v souvislosti se zdravím: biologicko-behaviorální hledisko), The handbook of physical education (Příručka pro tělesnou výchovu), eds. D. Kirk, D. Macdonald a M. O'Sullivan, London: Sage Publications Ltd., 2006, s. 665–684

⁽¹⁶⁾ Physical Activity May Strengthen Children's Ability To Pay Attention (Pohybová aktivita může zlepšit schopnost soustředění u dětí), (<http://www.sciencedaily.com/releases/2009/03/090331183800.htm>); „The Association Between School-Based Physical Activity, Including Physical Education, and Academic Performance“ (Souvislost mezi pohybovou aktivitou ve škole, včetně tělesné výchovy, a akademickým výkonem). Ministerstvo zdravotnictví a sociálních služeb USA, červenec 2010 http://www.cdc.gov/healthyyouth/health_and_academics/pdf/pa-pe_paper.pdf

⁽¹⁷⁾ Kategorie navržené v rámci kanadské koncepce dlouhodobého rozvoje sportovců (Long-Term Athlete Development, LTAD).

11. některé členské státy již vypracovaly různé vnitrostátní strategie, v nichž různou měrou vybízejí k rozvoji motorických schopností v předškolním věku a pohybových a sportovních aktivit pro děti mladší 12 let ve spolupráci s odvětvím sportu a sportovními kluby či federacemi ⁽¹⁸⁾,
 12. odborná skupina pro zdraví prospěšnou pohybovou aktivitu (HEPA XG) v souladu se svým mandátem navrhla v červnu roku 2015 soubor doporučení na podporu tělesné výchovy ve školách, a to včetně podpory motorických schopností v předškolním věku,
- III. VYZÝVAJÍ ČLENSKÉ STÁTY EU, ABY:
13. zvážily provádění meziodvětvových politik, zahrnujících mimo jiné odvětví vzdělávání, mládeže a zdravotnictví, na podporu pohybových aktivit a motorických schopností v předškolním věku, s přihlédnutím zejména k následujícím doporučení skupiny HEPA XG:
 - zvyšovat povědomí o tom, že období před zahájením předškolní a školní docházky skýtá potenciál pro podporu pohybové aktivity dětí, konkrétně prostřednictvím rozvíjení základních motorických schopností a pohybové gramotnosti,
 - vysvětlovat všem zúčastněným osobám v odvětví školství i při mimoškolních činnostech (mimo jiné učitelům, trenérům, rodičům) význam rozvoje pohybových a sportovních aktivit vhodných pro děti,
 - navazovat vztahy mezi školami a vhodnými organizacemi (v odvětví sportu, v sociálním a soukromém sektoru, s místními orgány) v zájmu podpory a zvyšování dostupnosti mimoškolních činností,
 - podněcovat školy, aby vytvářely rámec pro spolupráci se sportovními organizacemi a dalšími místními (vnitrostátními) poskytovateli v oblasti sportu za účelem podpory jak školních, tak mimoškolních aktivit a zajištění dostupnosti kvalitní a bezpečné infrastruktury a vybavení pro tělesnou výchovu, mimoškolní aktivity či činnosti pořádané po vyučování a za účelem provádění osvětových kampaní na místní úrovni,
 - uvažovat o iniciativách na podporu místních orgánů při vytváření podmínek pro rozvoj možností aktivní dopravy do školy a ze školy,
 14. vybízely k iniciativám pro všechny zapojené zúčastněné subjekty (učitele, rodiče, školy, kluby, vychovatele atp.) a podporovaly tyto iniciativy na příslušných úrovních s cílem podporovat rozvoj vhodných motorických schopností a pohybových aktivit,
 15. podporovaly vhodné sportovní a pohybové aktivity od nejrannějšího dětství až po předškolní vzdělávání a péči a základní školu, a to v souladu se zvláštními potřebami a věkem dětí, a zároveň poskytovaly orientační pokyny učitelům či vychovatelům.
 16. vybízely k využívání osvěty a poskytování informací na vnitrostátní, regionální a místní úrovni s cílem vzbudit zájem o činnosti v oblasti motorických schopností a tělesné výchovy pro děti,
 17. vybízely rodiče, rodinu a širší komunitu, aby se pohybových aktivit aktivně účastnili spolu se svými dětmi, a to prostřednictvím vhodných zařízení (například cyklostezek a bezpečných hřišť),
 18. zvážily podporu iniciativ zaměřených na zlepšování sportovní infrastruktury pro děti, zejména v rámci výchovně vzdělávacích zařízení, a zároveň napomáhaly spolupráci mezi školami a sportovními kluby, pokud jde o zajištění vybavení a zařízení pro děti na místní úrovni,

⁽¹⁸⁾ Příklad: Francie a federace zaměřené na více sportovních odvětví (Ufolep, Usep) či federace zaměřené na jeden druh sportu (gymnastika nebo plavání) se zvláštním výcvikem pro děti ve věku 0–6 let. V Nizozemsku jsou ve sportech jako gymnastika nebo plavání nabízeny zvláštní kurzy pro batolata. V Rakousku je cílem programu „Move Children Healthily/Kinder gesund bewegen“ (*Zdravý pohyb dětí*) rozvíjet spolupráci mezi sportovními kluby a mateřskými či základními školami a podporovat aktivní životní styl prostřednictvím nabídky fyzické aktivity pro děti ve věku 2–10 let.

19. zvážily poskytování pobídek sportovním organizacím a klubům, školám, výchovným zařízením, centrům pro mládež a jiným komunitním nebo dobrovolnickým organizacím, které propagují pohybové aktivity dětí,
- IV. VYZÝVAJÍ PŘEDSEDNICTVÍ RADY EVROPSKÉ UNIE, ČLENSKÉ STÁTY A KOMISI, ABY VE SVÝCH PŘÍSLUŠNÝCH OBLASTECH PŮSOBNOSTI:
20. vzaly na vědomí doporučení odborné skupiny pro zdraví prospěšnou pohybovou aktivitu (HEPA XG) a chápaly je jakožto základ pro další politickou činnost na úrovni EU i na úrovni členských států, neboť tato doporučení obsahují vědecky podložená fakta a praktické postupy,
21. v souladu s doporučeními odborné skupiny HEPA XG zintenzivnily spolupráci mezi těmi oblastmi politik, do jejichž působnosti spadá podpora motorických schopností a tělesné výchovy pro děti, především mezi odvětvími sportu, zdravotnictví, vzdělávání, mládeže a dopravy,
22. s ohledem na Evropský týden sportu zvážily, zda klást zvláštní důraz na iniciativy na podporu a propagaci školních a mimoškolních sportovních aktivit,
23. ve vhodných případech podporovaly provádění vnitrostátních systémů monitorování, studií či hodnocení s cílem určit úroveň pohybové aktivity dětí a jejich zvyklostí,
24. zvážily, jakým způsobem může být podpora rozvoje motorických schopností v předškolním věku a strategie na odrazování od sedavého způsobu života u dětí účinněji řešena v kontextu budoucí činnosti na úrovni EU;
25. vybízely k poskytování finanční podpory na iniciativy související s motorickými schopnostmi a tělesnou výchovou prostřednictvím existujících programů EU, jako je Erasmus+, a evropských strukturálních a investičních fondů a uvítaly dodatečné informace poskytnuté Komisí, pokud jde o uplatňování programů financování EU ve prospěch sportu,
- V. VYZÝVAJÍ EVROPSKOU KOMISI, ABY
26. prosazovala a podporovala sdílení osvědčených postupů v oblasti motorických schopností a tělesné výchovy u dětí v kontextu EU,
27. zlepšovala vědecké podklady prostřednictvím podpory shromažďování kvantitativních a kvalitativních údajů⁽¹⁹⁾ týkajících se pohybové aktivity, ukazatelů zdatnosti a účasti na sportovních aktivitách u dětí v zařízeních předškolního vzdělávání a péče či ve školách i mimo jejich rámec, a to v úzké spolupráci se Světovou zdravotnickou organizací,
28. ve spolupráci s vědeckými odborníky včetně WHO vypracovala pokyny ohledně pohybové aktivity pro děti v zařízeních předškolního vzdělávání a péče, školách a sportovních klubech, zaměřené zejména na tvůrce politik, místní orgány, rodiče, rodinu a širší komunitu,
- VI. VYZÝVAJÍ SPORTOVNÍ HNUTÍ, ABY ZVÁŽILO:
29. nabídku souboru nesoutěžních sportovních aktivit vhodných pro děti, přizpůsobených příslušné úrovni, zaměřených na zlepšení jejich zdraví a rozvoje osobnosti,
30. podporu pořádání činností zaměřených na propagaci školních a mimoškolních sportovních aktivit, jakož i rozvoje motorických schopností předškolních dětí, a to též v souvislosti s Evropským týdnem sportu,

⁽¹⁹⁾ Na základě rámce pro monitorování stanoveného v doporučení Rady ohledně tělesné aktivity upevňující zdraví (26. listopadu 2013).

31. příspěvek k rozvoji úzkých partnerských vztahů a vypracování společných cílů a komunikačních kampaní s obcemi a komunitami, jakož i mimo jiné s odvětvími vzdělávání, mládeže a zdravotnictví, pokud jde o boj proti sedavému způsobu života prostřednictvím podpory sportu v rámci školních a mimoškolních aktivit,
 32. přijetí pevnějšího závazku k podpoře iniciativ zaměřených na sportovní a pohybovou aktivitu, jejichž cílem je bojovat proti sedavému způsobu života dětí, prostřednictvím partnerství a spolupráce se soukromým i veřejným sektorem.
-

PŘÍLOHA

Politické souvislosti

1. Evropský rok výchovy prostřednictvím sportu (EYES 2004), který kladl důraz na úlohu sportu ve vzdělávacím procesu a upozornil na jeho mnohostrannou roli ve společnosti.
2. Bílá kniha o sportu ze dne 11. července 2007, předložená Evropskou komisí, v níž byl zdůrazněn význam pohybové aktivity a v níž se uvádí, že „čas strávený při sportovních aktivitách ve školách i na univerzitách znamená přínos pro zdraví a výchovu, který je třeba i nadále rozvíjet“⁽¹⁾.
3. Strategie pro Evropu týkající se zdravotních problémů souvisejících s výživou, nadváhou a obezitou, přijatá Evropskou komisí v roce 2007⁽²⁾, jež vybízela k pohybové aktivitě a jako prioritní označila děti a osoby z nižších sociálně-ekonomických skupin, přičemž zdůraznila, že „*dětství je důležitým obdobím pro vštěpování upřednostňování zdraví prospěšného chování a osvojení si životních návyků k udržení zdravého životního stylu. V tomto ohledu školy jednoznačně sehrávají zásadní roli*“⁽³⁾.
4. Zpráva Evropského parlamentu o úloze sportu ve vzdělávacím procesu ze dne 30. října 2007⁽⁴⁾ a stejnojmenné usnesení, jež následovalo a v němž byly „členské státy a příslušné orgány“ vyzvány, aby „zajistily, že se ve školních a předškolních pedagogických programech bude klást větší důraz na rozvoj zdraví podporováním specifických forem tělesné aktivity vhodné pro předškolní věkovou skupinu“.
5. Sdělení Evropské Komise Rozvoj evropského rozměru v oblasti sportu ze dne 18. ledna 2011, v němž byla uznána potřeba „*podporovat inovativní iniciativy týkající se fyzické aktivity ve školách v rámci programu celoživotního učení*“⁽⁵⁾.
6. „Berlínské prohlášení“ (MINEPS V), přijaté ve dnech 28.–30. května 2013 na konferenci ministrů sportu, zdůrazňující, že „*tělesná výchova je pro děti mimořádně důležitou vstupní branou pro to, aby si osvojily dovednosti potřebné pro život, vytvořily vzorce chování pro celoživotní účast na pohybové aktivitě a zdravý životní styl,*“ a podporující „*významnou úlohu inkluzivních mimoškolních sportovních aktivit v rámci školy v rané výchově a vzdělávání dětí a mládeže*“.
7. Akční plán EU pro boj s dětskou obezitou na období 2014–2020, předložený Evropskou komisí v roce 2014⁽⁶⁾. Mezi osmi klíčovými oblastmi činnosti Evropská komise zdůraznila podporu zdravějšího prostředí, zejména ve školních a předškolních zařízeních, a vybízení k pohybové aktivitě.

⁽¹⁾ KOM(2007) 391 v konečném znění.

⁽²⁾ KOM(2007) 279 v konečném znění.

⁽³⁾ http://ec.europa.eu/health/ph_determinants/life_style/nutrition/documents/nutrition_wp_en.pdf

⁽⁴⁾ Dokument A6-0415/2007.

⁽⁵⁾ KOM(2011) 12 v konečném znění.

⁽⁶⁾ 24. února 2014 (změněno 12. března a 28. července 2014).